

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 3. veljica travna 1848.

List 18.

Slovencom.

○ Vila! pevcu svojo moč posodi,
Da krepka pesma v domovino vrè,
Da nasledaje mili bolj osodi
Z gorečnostjo svoj dom Slovinc ozrè,
Za dom iskreno se začne truditi
Prid, slavo sebi — vnukam zadobiti.

Ze lepa zarja nam je zasvetila
Na jasnim nebesu Slovenskimu,
Iskrenih serc že mnogo je zbudila,
Ko brez preneha v činu slavnim
Se celo svoje trudijo življenje
Za domovine drage izobraženje.

Bogastva slava kmalo, kmalo mine;
Dostojno ni, kar je le v naš korist,
Trud slavni za občinstvo ne izgine —
V gorečimu napisu zgodbe list
Imena take slavno oznanuje,
Za kratki trud jim nevmerjočnost snuje.

Hvaležni vnuk vas pozno bode cenil,
Veselo v sreči spomnil se na vas,
Od vas se v spoštovanji ptujic menil
Z domačimu zjedinil svoji glas:
»Kdor blagor domovini dati iše,
Se v zgodbo in naroda serce piše.«

Nej se Slovenski čut povsod izlije
Čez hrib Slovenje in čez dol in log,
Nej v sercih vsih ljubezin živa klije,
Goreča bolj, kot jo zamore zlog
Besede slabe v daljni kraj poslati,
Kar čuti se, ne da se oznanovati.

Oj vi mladenčr bistriga pogleda
Očestva ne pustite saj v nemar!
Če dolgo spanje vam sledi zaseda
Nej vas zbudi sedanjih časov žar,
Pripravljena vas setev umno čaka,
Pogumno skaži vsaki se rojaka.

Narode hrepenjenje vse opada
Veljavnost zadobiti cenjeno,
Nej to Slovence krepkiga spodbada
Za slavo delati namenjeno;
Bandero nej Slovensko se razširja
Klic »Slava« nej Slovenji slavo tirja.

Kot sonca mili žark zemljo objame
V življenje kliče mirno rod cvetlic,
Gorkote varno puhtajoče plame
Zori polja rastljine in gorice:
Nej mirno uma svit pri nas zaseje
Zbudivši blagor — mu k doзору greje.

Ako čez nas viharji pribučijo,
Ak nam grozi sovražne sile grom,
Slovinci — hrasti — mu sereno stojijo
Za narod, za Cesarja in za dom!
Prot serčnosti in uma vse omaga,
Tako Slovincam vstala bode zmaga.

Mojim slovenskim bratam!

Pod tem nadpisam v nemškem jeziku (An meine slovenischen Brüder! Ein Wort zur Verständigung gelegenheitlich des vom Vereine Slovenja in Wien ergangenen Aufrufes) *) se je oglašil naš slavni domorodec Anton grof Aversperg, (Anastazius Grün) berž ko je iz Frankforta v Ljubljano prišel, 26. maliga travna, in si je s krepko besedo dokazati prizadjal, de bi bilo napčno in nevarno, ako bi zde iz Slovenskiga ne poslali poslancov v Frankfort, kër to še nikoga ne sili, pri zavezi ostati, temuč vsak narod ima in si lahko zaderži pravico odstopiti, kakor hitro se mu zavezne postave nevarne in škodljive zdijo. „Slovenski bratje! — pišejo grof Aversperg — moja Vam sicer nasprotna beseda izvira iz ravno tako rodoljubiga serca, kakor je Vaše. Ne mislite, de ravno Vaša bi mogla prava in resnična biti, zakaj tudi rodoljub zabrede včasih v zmote in v svoji gorečnosti zablodi v enostranske misli. Vi pravite, de, ako se Avstrijansko Cesarstvo z Nemško deželo združi, bo v ti družbi poginilo. Nej spriča in gotovo skaže to, ki tako ošabno od Nemške dežele govori!“ — V nasledbi svojiga sostavka si prizadevajo grof, vse protigovore slovenskiga zbora na Dunaji ovreči, in pokažejo, kako goreče se je že v prvim zboru v Frankfortu v prid Avstrijanskih Slovanov govorilo, brez de bi bili poslanci zatò nagovorjeni bili. „Avstrijanskiga Cesarstva se moramo zvesto in terdno držati: so Vaše besede in zares po pravici — pa komej ste to zgovorili, pa že pravite, de se hočete pri prvi, veliko pomenljivi stopnji, ktero naše Cesarstvo stori (v družbo nemških deržav), od njega ločiti in ga zatajiti! Ali niso to navskriž - besede?? — — — Če mislite, de bi se za našo narodnost v Frankfortu po pravici ne de-

*) Ta nagovor so slavni grof Aversperg z nagovorom Dunajskiga slovenskiga zbora na Ljubljancane vred v Frankfort poslali, de bo nemški zbor zvedil, kako de ima ravnati, de se ne bo Slovanam ne nar manjši krivica zgodila.
Vredništvo.

lalo, ali bi bilo, tedaj pametno, de bi Slovenski poslanci v Frankfort ne šli, kateri bi se potegnili za pravico naše narodnosti? *) Ali se boste mogli čez zgubo pritožiti, ako ste le od dalje stali in gledali, namest de bi se bili krepko potegovali za svojo domovino in ji premago pridobili? Ko bi se pa — kar Bog obvari — v zboru Frankfortskim slovenski narodnosti kakoršna si bodi krivica godila, je ravno tam pravo mesto in slovesna dōba, v obliči cele Evrope se krivici zoperstaviti in terjati, de se ta zoperstava očitno zapiše, — in če hočete, po tem tudi s krepko besedo svoj odstop iz nemške zaveze napovedati. Prevdarite dobro moje besede, ktere vam s serčnim pozdravam pošljem. Slava Slovencam in vsim avstrijskim bratom! Slava našimu Ferdinandu! Slava našimu ustavnimu Cesarstvu! Slava Avstrijskimu Cesarstvu v serčni zavezi z edinjeno Nemško deželō!

Slovénski jezik ni otrōk.

Od vsih krajev slovenskih deželā, iz Koroškiga, iz Štajarskiga in Notrajskiga nam pošiljajo po Novicah sostavke, v kterih nam iskreno priporočujejo, zdaj za domač jezik se potegniti. Oglasil se je pa vender prederzin svētovavec, ki take domorodne želje za negodne želje graja, — kēr pravi v 16. listu Novic, de je naš jezik še otrok in negoden ga v kancelije vpeļjati. Kēr je po taki besedi začel satan med čisto sēme slovensine škodljivo ljuliko sejati, ga moramo koj v začetku iz poljā svoje osvobodene slavnosti prepoditi.

Kdor pravi, de je naš jezik negoden za kancelije, ta kancelijskih opravil ne poznā, in našiga jezika ne razume.

Kaj mislite: kakošni jezik pa rabimo po kancelijah? Gotovo taciga, ki ga ljudstvo govori. Le po slovénsko nam Slovenci odgovarjajo; zakaj bi tedaj tudi po slovénsko ne pisali? Ali menite, de je bolj koristno, de slovénske odgovore ljudstva v nemškem jeziku pisarimo? Ali mislite, de smo v nemšini tako razumni, de slovénsko misel z nemškimi besēdami práv čisto in neoskrunjeno zapišemo?

Dosti dosti uradnikov je, ki ne razumejo dobro ne nemšine, ne slovénsine, in vender morajo vse pravice ljudi uterdovati. Kaj čuda, de se kmet dostikrat v pravde zaplede in de kolne gospoda, kēr pravi, de ga je osleparil. Iz svoje skušnje sim prepričan, de ne mine teden, de bi mi kmetje pri razlaganji pisem ne odgovorili: „tako se nismo pogodili, tako nismo govorili, gospod nam niso práv zapisali; pisma nam pa dozdej nihče razlagal ni, ki je po nemško pisano; vedili nismo, kaj in kako je pisano.“ — Ali bi ne bilo práv, de bi se bilo to pišmo v maternim jeziku pisalo, de bi se bile v začetku vse napčenosti popravile?

Odgovorili nam boste: Sej uradniki ne znajo slo-

*) Ljubljanski zbor naslednje možē v abecednim redu za poslance v Frankfort priporoči: gosp. Ambroža Mihela, komisarja v Smeledniku; grofa Antona Aleksandra Aversperga (Anastazja Grüna); gosp. Baumgartnerja Janeza, kupca, gosp. Dr. Burgerja Matija, gosp. Dr. Krobata Blažeta; gosp. Dr. Dolencā Matijata (zdej na Dunaji); gosp. Haana Henrika, gosp. grof Hohenvārtha Andreja, gosp. Dr. Hradeckita Viktorja, gosp. Dr. Kaučiča Matevža, gosp. prof. Klemana Janeza; gosp. Lašana Antona, v Belaku; gosp. Lukmana Lamberta, kupca; gosp. Vilhelma Maka v Kerškim mestu; gosp. Dr. Melcerja Rajmunda; gosp. Mühleisna Janeza, kupca; gosp. Philippa Leopolda, v Terstu; gosp. Raaba Karlna, v Ljubljani, Njih ekscelencijo gosp. Dr. Šrotta Vincenca, zdej na Dunaji; gosp. Sevnika Jožefa, grajšaka; gosp. Dr. Supančiča Franc., v Novim mestu; gosp. Dr. Ullepiča Karlna; gosp. Matija Vertovca, fajmoštra v Sent-Vidu nad Ipavo. — Ne vé se: ali bi vsi imenovani gospodje to poslanstvo prevzeti hotli; več družih, tukaj ne imenovanih, je že odpovedalo, kēr jim okoljšine ne pripustē, za delj časa od doma iti. Vredništvo.

vénsko pisati, akoravno slovénsko govore. Tega ne moremo sploh tajiti — tode tudi z nemšino navdani niso uradniki iz materniga telesa šinili — terdo so si jo mogli v šolah v glavo vtisovati. Kadar novine po šolah v nemškem jeziku izučen, prvič v pisarnico stopi, se mora iznoviga začēti v pisarni vaditi. Vzame iz pisemske hranilnice (Registratur) stare kopita in svoje misli po njih osnuje. Ravno tako bi si naši slovénski uradniki v začetku mogli pomagati s slovénskimi preglēdi. Tacih spisov najdete nekoliko v Drobtinceh gospoda knēzōškofa Slomšeka, nekoliko pa v drobtinceh gospoda opāta Voduška. Kar bi vam jih pa pomanjkalo, vam jih hočemo radovoljno podariti. De pa slovenski uradniki svoj materni jezik malo razumejo, ni jezik kriv, ampak le dozdanji nemški jarem, in njih lastna lenōba. *) V 4. listu lētašnjih Novic je zaznamovan dopis iz Tersta, kateri pravi, de so v lētu 1847 kantonski komisarji in uradniki le prejemali štirnajst natisov „Novic.“ To je malo — malo! Vsim tem gospodam je izročeno osrečenje ljudstva, in de se opravi, je potreba prijazniga razumljiviga pogovora s kmetam v maternim jeziku. Gospodje, kakō ste to sveto dolžnost spolnovāli, ako ste bili siromaki v maternim jeziku? Kolikanj več vam bo pa potreba zdaj po novi vladī materniga jezika, ako hočete svobodno ljudstvo vladati, de bo imēlo do vas zaupanje. Nikar pa ne mislite, de boste vi prerajeni Slovenci! naše kmete še pod nemško breme tlačili. Ne boste tēpli ne krajske pare več po glavi, ne bo ne stala lačna več v mlaki! Narodnost hočemo imēti, in dosēgli jo bomo gotovo — tode pri nemškem zboru je izkali ne bodemo! —

Drugi se vstavlja s tem, de slovénski jezik ni z adosti vglajen, kakor ga kmet govori, de ima pomanjkanja mnogih besedī. Tudi ta je prazna. Kmet ima dosti besedī, in toliko, kolikor mu jih je potreba. Kakor vam kmet svoje misli razodēva, tako jih zapisujte. Če bi pa potreba bilo, kake bolj umljive besede se poslužiti, pa prebirajte knjige in besednjake, našli bote besed vsake baže, de se bolj vgladite. Le malo časa se vam bo kislo zdēlo, ali poterpljenje, ljubi prijatli! za svoj dobiček, za čast domovine, za prid posleđnjih vnukov! In če ravno v začetku morebiti ne bomo cvetlic sadili — jih bojo pa naši nasledniki. Začetik je vselej terd, in kēr se ga boji, ne bo nikoli naprej prišel. — Pomislite, kako se je govorilo in pisalo pred 100 lēti v nemškem jeziku! Ako bi takrat Nemci, zavoljo okornosti svojiga jezika, ga ne bili po kancelijah rabili, ne bil bi nikoli na sedanjō stopnjo izobraženja prišel. Ali pa mislite, de je nemški jezik za našō mladino bolj pripraven? Pojte v učeliša — vidili boste, kako že majhniga otroka sučejo, de materni jezik pozabljuje in z nemškimi neznanimi besēdami nadomestuje; de se mora iz nemškiga jezika latinskiga ali gerškiga vaditi — in de na zadnje, ko je doveršen učenec, večidel nobeniga jezika popolnamā ne razume!

Slovenci! bratje! domorodci! čas zbujenja je prišel! Ali hočete zopet v stolētno omotico nazaj pasti, de bodo nemški in v nemšini vglajeni uradniki brez truda Vam gospodovali, v dušne verige slavnost vašiga naroda zakovali, in milost našiga dobrotljiviga Cesarja ognjusili!

Precej, brez podtikljeja, naj se tedaj slovenski jezik v novim pravopisu v učeliša in v pisarnice vpelje **) — in kdor tēga ne želī, ni prijatelj domovine.

Ambrož, c. k. kantonski komisār.

*) Tudi mi smo tega živo prepričani, de nekteri ponemčeni Krajnci so le zatō protivniki slovensine, kēr so preleni, de bi se svojiga materniga jezika tako naučili, de bi ga gladko brali in ročno pisali. Vredništvo.

**) Vsak pravi domorodec mora to želeti in terjati — ali počakati je treba, de dobimo nove naprave srenjskih